

PRACHATICE, okr. Prachatice, Jihočeský kraj

Zlatá stezka

10.–17. stol.

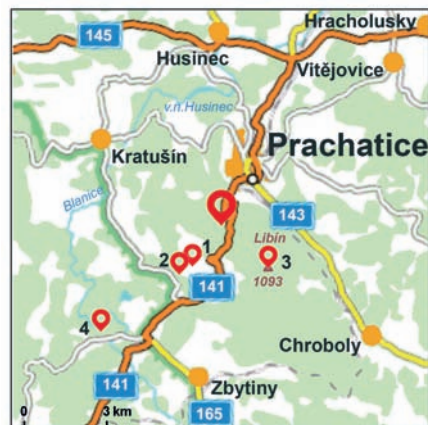
Význam: Relikty významné středověké a raně novověké obchodní stezky.

Historie: Název Zlatá stezka je v písemných pramenech doložen od 16. století – konkrétně v r. 1524 jako *Guldin Steig* v nově vydaném solním řádu pro obchod solní komory v rakouských městech Aussee a Hallstatt. Nejstarší doklad českého názvu pochází z r. 1566. Existují dvě teorie původu tohoto označení: první a zřejmě i pravděpodobnější soudí, že název „zlatá“ označuje její mimořádný význam a bohatství plynoucí z obchodu se solí; druhá ukazuje na těžbu zlata v blízkosti jejích hlavních tras. Do 16. století se pro stezku užívalo názvů „solná“, „soumarská“, „silnice v lese“ nebo bývala označována názvy cílových míst – např. „pasovská“, „prachatická“ apod.

Počátky využívání této trasy je možné hledat již v pravěku, neboť už z pozdního paleolitu a mezolitu pocházejí z jižních Čech kamenné *artefakty z materiálů z oblasti Franské Jury (jižního Německa). I v mladších obdobích pravěku je nápadná podobnost *archeologických kultur na bavorské a české straně dnešní hranice. Počátek užívání komunikace ve středověku bývá kladen do 10. století, kdy nastal také velký rozvoj staroprachatické sídelní aglomerace. Nejstarší písemná zpráva ukazující na fungování komunikace se zachovala z r. 1010: německý císař Jindřich II. podle ní 19. dubna daroval klášteru v Niedernburgu území mezi řekami Ilsem, Rodelem, Dunajem a hraničním hvozdem a kromě toho i mýto v Pasově s českým clem. Na české straně je cesta prvně zmiňována k r. 1088 v listině Vratislava II.,

↑ Paralelní linie úvozů Zlaté stezky. Foto M. Langová, 2014.

□ Plán lokality podle Kubů – Zavřel 2007.

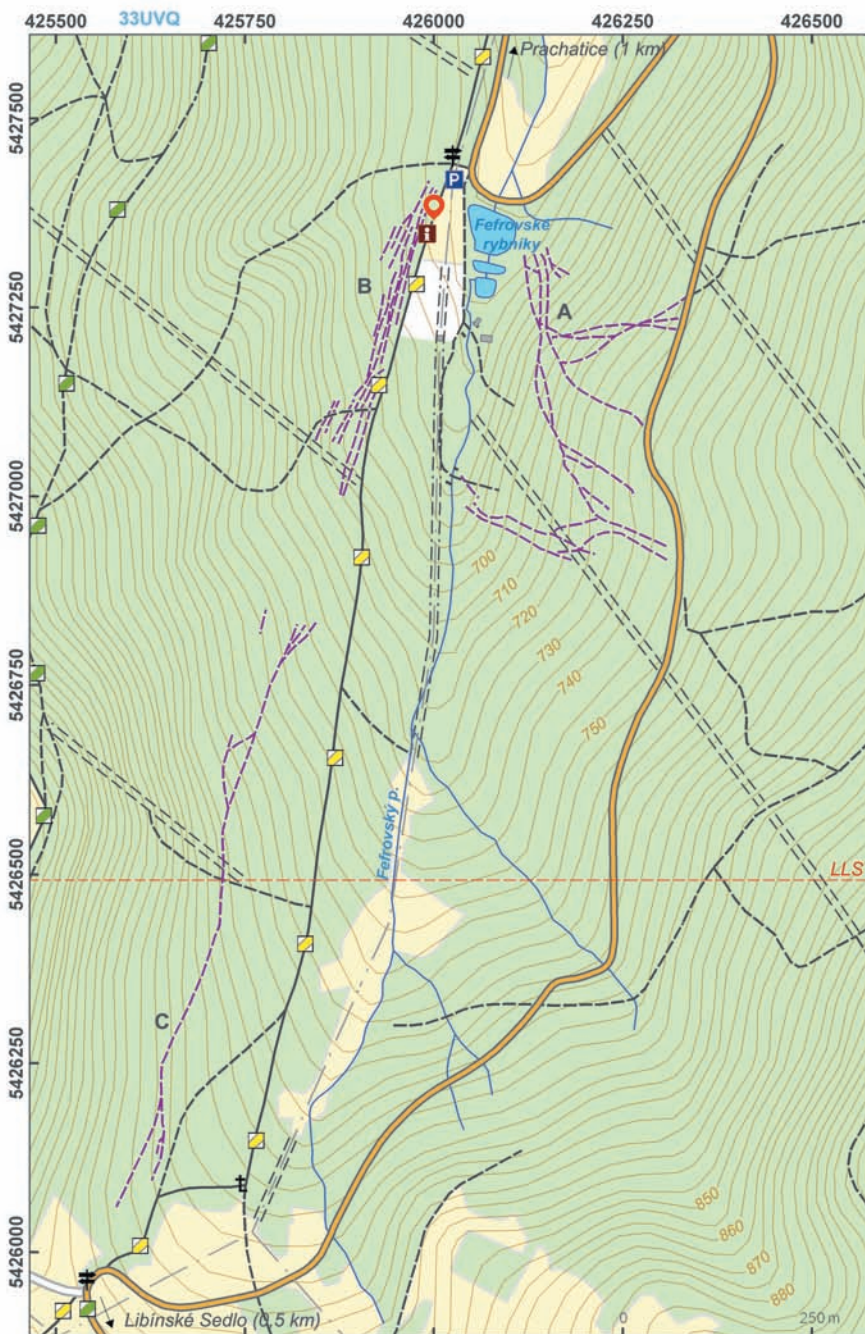

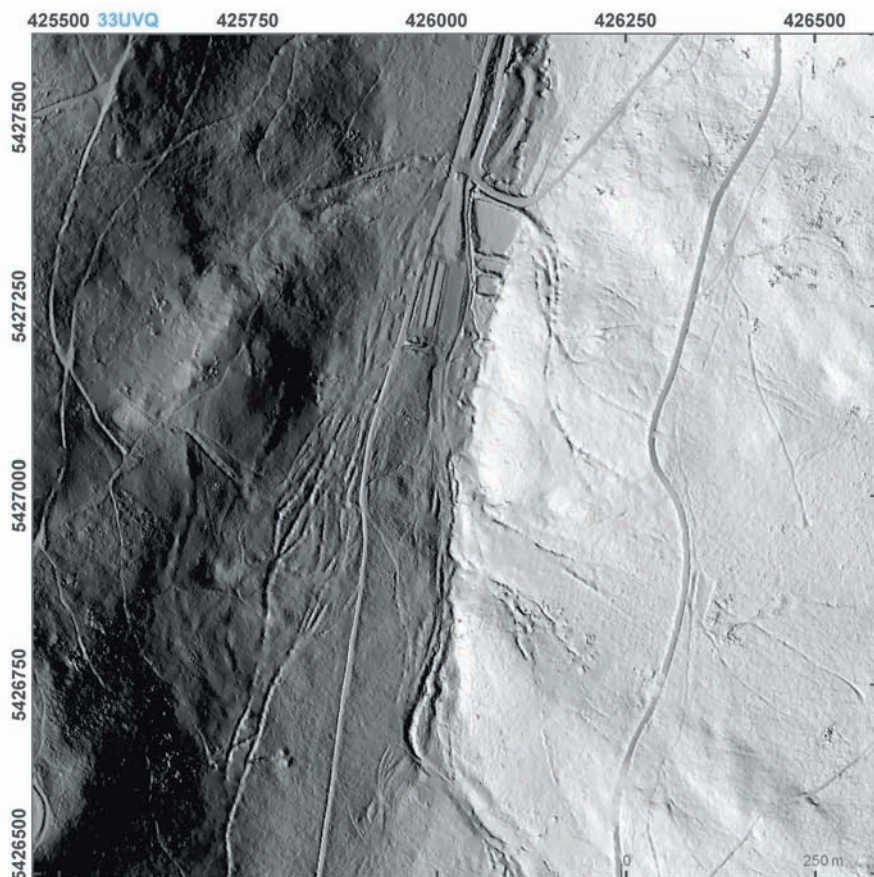
který předává poplatky z cla a mýta na cestě z Pasova do Prachatic pražské vyšehradské kapitule; listina je ale považována za falzum (napodobeninu originálu) z 12. století.

V průběhu 13. století význam stezky neustále stoupal a ve 14. století byla jednou z nejvýznamnějších cest jižního Německa. Již počátkem 14. století přestala kapacita stezky dostáčet a bylo zapotřebí najít novou trasu, která by část provozu odvedla k jinému trvale osídlenému sídlu. K r. 1312 je dochována první zpráva o vimperské větvi Zlaté stezky, po které se v období největšího rozkvětu přepravila oproti větvi prachatické zhruba třetina soli. Karel IV. se v polovině 14. století zasadil o založení třetí větve, tzv. kašperskohorské (→Zhůří u Rejštejna), která v polovině 16. století zajišťovala přepravu zhruba pětiny prachatického objemu.

Za husitských válek byl obchod načas přerušen, a poté přešlo právo obchodu se solí na Rožmberky, za nichž zažila stezka svůj největší rozkvět. V l. 1618–1620 za českého stavovského povstání sehrála klíčovou roli, když (i přes četné pokusy stavovské armády o její ochranu) sloužila jako zásobovací a přístupová cesta císařského vojska do jižních Čech (srov. →Volary). Po bitvě na Bílé hoře Habsburkové prosadili dovoz soli z rakouského města Gmundenu a dovoz jiné soli byl omezen cly, což znamenalo postupný úpadek komunikace. R. 1706 dokonce císař Josef I. dovoz cizí soli do Čech zakázal pod hrozbou smrti nebo tělesných trestů.

Stezka nebyla dlouho sjízdná pro povozy, a proto na ní náklad převáželi na hřbetech soumaří; stejně se říkalo i dopravcům. Hlavním artiklem

dováženým z Pasova byla sůl, která se přepravovala v dvojitych štíhlých bečkách mírně kónického tvaru – tzv. prosticích. Jedna prostice měla objem zhruba na 75 kg soli. Kromě soli se tudy do Čech přiváželo koření, víno, jižní plody či drahé látky; zpět do Pasova proudily převážně zemědělské produkty – obilí, med, slad, chmel, kůže a vlna. Podél komunikace bylo postupně vybudováno zázemí pro přenocování, napájení soumarů a občerstvení – nejvýznamnějšími stanicemi byly Volary a Waldkirchen.

Vznikaly ale i body určené k ochraně stezky. Cesta z Pasova do Prachatic obvykle trvala dva a půl až tři dny. V dobách největšího rozkvětu přešlo po Zlaté stezce v jednom směru až 1200 soumarů za týden.

Popis: Dlouhodobě zalesněný, a pro uchování povrchových reliktnů tedy příznivý terén Šumavy poskytl vhodné podmínky pro mimořádně kvalitní zachování pozůstatků Zlaté stezky ve formě *úvozů. Na české straně Šumavy byly na nejstarší prachatic-

ké větvi popsány tři nejvýznamnější systémy úvozů. Poblíž státní hranice, nedaleko od Volarských šancí (→ Volary), zůstal na svahu Radvanovického hřbetu dochován stejnojmenný systém úvozových cest, další pak nalezneme nedaleko obce Blažejovice, poblíž zříceniny *hradu Hus. Nejrozsáhlejší a k návštěvě i studiu nejprůhodnější pozůstatky ukrývá les jižně od Prachatic u silnice II/141 z Prachatic do Volar. Tzv. Prachatický systém Zlaté stezky se zde rozkládá na protilehlých svazích Libína a Černé hory. Zachované plochy nabízejí k pozorování dva ucelené směry úvozových linií, mnohdy násobných, což patrně vyplynulo ze zvýšené intenzity využití komunikace v některých obdobích či z potřeby nahradit již neschůdnou cestu stezkou novou.

Východní trasa (**A**) stoupá ostře do svahu Libína, a to místy až šestinásobnou hlavní linií s paralelními vedlejšími cestami a spojkami, přičemž úvozy zde dosahují i 6 m hloubky. Značný sklon terénu na východě vedl k myšlence, že tato větev mohla sloužit spíše k cestě vzhůru do Libínského Sedla, zatímco západní, méně příkrá trasa (**B**) k obtížnějšímu sestupu koní do údolí. Na západní straně byl zaznamenán složitý systém hustých paralelních linií úvozů, do nějž je stezka rozvětvena v oblasti západně od Fefrovských (Feferských) rybníků. Ve vyšších partiích západního svahu cestou do sedla je možné sledovat už pouze jedinou, zato místy až 8 m (u dna 2–4 m) širokou a 4 m hlubokou úvozovou cestu (**C**).

Jako nejvhodnější místo k návštěvě lokality lze doporučit právě západní větev v blízkosti Fefrovských rybníků před první ostrou zatáčkou

silnice II/141 na cestě z Prachatic. Celý průběh prachatické větve je možné sledovat z Prachatic až na česko-německou hranici po naučné stezce „Zlatá stezka“, která je značena žlutou turistickou značkou. Několik desítek metrů po značce směrem na jih od doporučeného místa parkování se u vstupu do lesa nachází informační panel naučné stezky, který upozorňuje na dochované relikty.

Starou slávu komunikace připomínají každoročně koncem června Slavnosti solné Zlaté stezky v Prachaticích, které se nesou v duchu období renesance. V Prachatickém muzeu je možné si prohlédnout stále expozice o Zlaté stezce a městě Prachaticích v období renesance. [ml]

Literatura: Kubů – Zavřel 1995, 2001, 2007.

Navigační bod: N 48°59'41.39", E 13°59'18.34" (počátek úvozových cest).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Na Zlaté stezce“ na jih po žluté turistické značce. Relikty úvozových cest Zlaté stezky jsou patrné po několika desítkách metrů vpravo od cesty.

Rizika: V zimních měsících zde bývá vydatná sněhová pokrývka.

Okolí: [1] Perlovice (PT), linie tzv. řopíků z období před druhou světovou válkou: N 48°58'43.21", E 13°58'30.62" (2,1 km).

[2] Albrechtovice (PT), Hornická naučná stezka Albrechtovice u Záblatí: N 48°58'41.05", E 13°58'04.10" (2,5 km).

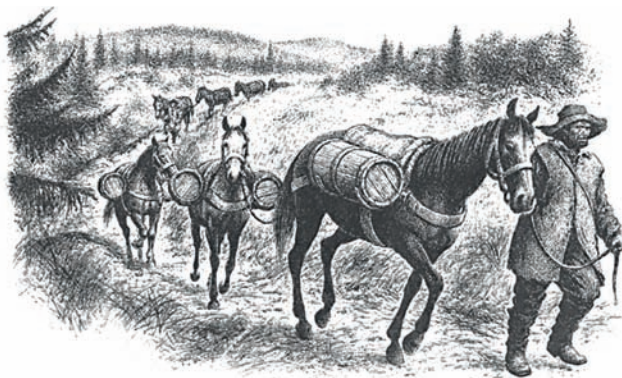
[3] Prachatic (PT), rozhledna Libín: N 48°58'43.92", E 14°00'42.11" (2,5 km).

[4] Křišťanovice u Záblatí (PT), zřícenina hradu Hus: N 48°57'25.61", E 13°55'44.61" (6,1 km).

↑ Zlatá Stezka měla tři větve: prachatickou (tzv. dolní), vimperskou (střední) a kašperskohorskou (horní). Podle Kubů – Zavřel 2001.

✂ LLS snímek (stínovaný model) cest. Na snímku jsou patrné i další úvozy, které nejsou zaměřeny v dostupném plánu lokality. Data ČÚZK Praha; zpracoval D. Novák, 2014.

↓ Kresebná rekonstrukce soumarů jdoucích po Zlaté stezce. Podle Kubů – Zavřel 2001.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.